

מק"י יוצאת מוועידתה ה-25 חזקה יותר ומשפיעה יותר

מחבר: עיסאם מח'ול.

תאריך: 28 ביוני 2008.

מקור: [המפלגה הקומוניסטית הישראלית הוועידה ה-25](#).

תמלול לקידוד להגהה: גל י.

דברי עיסאם מחול בסיכום הדיונים בוועידה.

מה שמנחה אותנו בעת שאנו ניגשים לסכם את הדיון הרחב והחשוב, גם אם צורם במקרים מסוימים, שהתנהל בוועידה, הוא יישום העקרון, לפיו יש לתת לוועידה להכריע באופן ברור בוויכוחים הרעיוניים, הפוליטיים והארגוניים שעלו. העמדות שיסוכמו בוועידה, הן אלה שינחו את המפלגה ויחייבו את מוסדותיה ואת חבריה. הכרעות אלה, אותן תאשר הוועידה, יהפכו התשתית הרעיונית, הפוליטית והארגונית, שעל בסיסה אנו נמשיך לבנות את אחדותה של המפלגה.

אחדותה של המפלגה, אותה העמדנו מול עינינו מלכתחילה, איננה דבר ערטילאי. זו אחדות סביב העמדות הרעיוניות, הפוליטיות והארגוניות, שוועידתנו ה-25 תסכם. זו אחדות, אשר יוצרת את הבסיס למפלגה חזקה יותר ומשפיעה יותר, מלוכדת ונוכחת בכל זירות המאבק הציבורי.

במהלך הוועידה ה-25 היו מקרים של אווירה מתוחה, שנבעה מדבריהם של כמה מתדיינים. אנו מעריכים, שביטויי מתיחות אלה משקפים רגישויות, הנובעות דווקא מהמאמצים האמיתיים שהשקענו באופן פעיל בתקופה שעברה מאז הוועידה ה-24, כדי להתמודד עם הבעיות המצטברות, ולהכריע בוויכוחים שליוו את המפלגה שנים ארוכות. ייתכן, שלפעמים לא ייחסנו מספיק חשיבות לרגישויות שילוו את ההכרעות האלה. אפשר שטעינו בפרטים כאלה ואחרים, וזה תפקידה של הוועידה לקבוע. אבל יחד עם זאת, הנהגת המפלגה ונשיאות הוועידה נותנות אמון רב בחברי המפלגה ובצירי הוועידה. ללא קשר לשאלה, האם הביקורת שנשמעה מעל בימת הוועידה נכונה ואם יש לה אחיזה במציאות – על הנהגת המפלגה לייחס לה חשיבות רבה, להביא אותה בחשבון, ולהפיק ממנה לקחים. הקשבנו קשב רב לכל ביקורת ולכל הצעה לקידום עבודת המפלגה ולהעלאתה לשלב מתקדם יותר. זו חובתה של הנהגת המפלגה להפיק מהדיון לקחים ולתת את התשובות הנדרשות בכל מקרה.

מפלגתנו אינה נבהלת מוויכוח, גם כשהוא מתוח וסוער; היא חוששת מאי-העמדת נושאים לוויכוח. גדולתה של הדמוקרטיה הפנימית במפלגתנו היא ביכולתנו להתווכח בפנים בכל נושא, לסכם כל דיון, גם סוער, להחליט, ואז לצאת יחד אל זירות המאבק. לכן

אנו מודים מקרב לב לכל החברות והחברים, שהשתתפו בדיון, הביעו את דעותיהם ותרמו לחשיבה הקולקטיבית, אותה אנו מנסים לסכם.

מצב של התעוררות

אנו רשאים לקבוע בצורה ברורה, שבמפלגתנו, כמו גם בוועידתנו ה-25, לא שוררת "אווירה של משבר", כפי שעלה מדברי כמה צירים, שביטאו תחושה של תיסכול. מפלגתנו מתמודדת עם קשיים אמיתיים, שאנו מנסים להתגבר עליהם. בחיי המפלגה קיימות בעיות, שאנו מתמודדים עמן. אנו משתדלים לתקן באומץ את מה שטעון תיקון, על מנת שנהיה מוכנים למערכות האמיתיות, המתנהלות מחוץ למפלגה: ההתמודדות עם המשבר הפוליטי, החברתי והמוסרי, עם משבר הדמוקרטיה, עם הניוון הגובר של הממסד הפוליטי הישראלי והנהגתו. כל אלה חונקים את החברה הישראלית בכללותה.

אחד המתדיינים העלה, ובצדק, את השאלה, מדוע לא כלל דו"ח הוועד המרכזי לוועידה נתונים על מספר החברים, שהצטרפו למפלגה בתקופה שבין שתי הוועידות. הנתונים לא הובאו לא משום ששורות המפלגה לא התרחבו, כפי שניסה אחד הצירים לרמוז, אלא בשל האיחור בהשלמת המיפקד הארצי, כפי שגם ציינה ועדת הביקורת המרכזית. במהלך הדיון עצמו, צירים הפעילים במפלגה או בבנק"י ראו לנכון להסב את תשומת הלב דווקא לתהליך של התעוררות, שהתרחש בסניפים לקראת הוועידה, לרבות הרחבת השורות בסניפיהם. לרגל הוועידה ה-25, בנק"י, למשל, העלתה לשורות המפלגה יותר משמונים חברים וחברות.

בתל-אביב הצליחו חברי הסניף בתקופה האחרונה לצרף יותר מעשרים חברים חדשים, בעיקר צעירים. סניף ירושלים עבר תהליך מעורר גאווה של חילופי דורות, שהתבטא בצירופם של 15 חברים צעירים, אשר מנהיגים את הסניף בשנים האחרונות, לצידם של חברים ותיקים. בסניף חיפה היהודי-ערבי, נערך במרס האחרון טקס חלוקת פנקסי חבר ל-12 חברות וחברים חדשים, מחציתם יהודים ומחציתם ערבים.

סניפים של בנק"י פעילים בקרב הנוער הערבי ובקרב הנוער היהודי. אנו מציינים את הרחבת הפעילות של בנק"י בתל-אביב, בירושלים ובחיפה. זו התקדמות בעלת חשיבות מהותית להתפתחותן של מק"י ושל בנק"י.

סניף ירכא העניק לוועידה מתנה מרגשת: טפסי הצטרפות למפלגה של 12 חברות חדשות. זו מכה מוחצת לאלה, המנסים לטפח את הדימוי, לפיו נשים אינן אמורות להיות שותפות לשינוי המתקדם ביישוב.

אנו גאים במיוחד בהישג הזה של סניף ירכא גם בשל החשיבות שאנו מייחסים להרחבת שורות המפלגה, וגם משום שבכל סניפי המפלגה ובכל מאבקה, אנו חייבים ליצור תפנית אמיתית בכל הקשור למיספר חברות המפלגה ולהשפעתן במוסדותיה. הוועד המרכזי הקדיש הפעם פרק מיוחד לנושא החברתי החשוב של מצב הנשים ומעמדן החברתי.

מבחינה זו, סניף ירכא מעמיד אתגר גדול בפני כל הסניפים של המפלגה. כל מוסד וכל חבר חייבים להיות מודעים לכך, שנושא שוויון האישה אינו מסתכם בסעיף או בפרק בדו"ח לוועידה, אלא בהשקעת מאמצים להגדלת מיספר חברות המפלגה בסניפים ובמוסדות המפלגה וליצירת תנאים לקליטתן.

הצגת ההישגים של סניפים שפועלים בציבור היהודי, שם התנאים קשים יותר, וההישג האיכותי בירכא נועדו לומר: אם בתנאים המורכבים האלה, עלה בידי הסניפים האלה להרחיב את שורות המפלגה, על אחת כמה וכמה ניתן וצריך לעשות זאת בכל ייתר הסניפים. אין סיבה אובייקטיבית, שסניפים אחרים לא ישיגו השגים בצירוף חברות וחברים למפלגה.

הדמוקרטיה המפלגתית

הרשו לי לפטור את עצמי מהתפלמסות עם דברי אחד הצירים, אשר טען, שאם הוא אינו מגיע לזכות דיבור, או אז ישנה בוועידה סתימת פיות. מיספר המשתתפים בדיון, שנמשך יום וחצי, היה 111. משמעות הנתון הזה היא, שאחד מכל ארבעה צירים נשא דברים בוועידה. זה שיעור כמעט חסר תקדים בוועידות של המפלגה.

הופעות הצירים בדיון הציגו בתמצית את מגוון הדעות בסוגיות הפוליטיות והפנים-מפלגתיות. הדברים בדיון היו המחשה של הדמוקרטיה וחופש הביטוי, שאנו מטפחים במפלגתנו. אני סבור, שכל אחד מאיתנו רשאי להיות גא בדמוקרטיה הפנימית שלנו, בהקשבה ההדדית, בכיבוד הדעה השונה, בבירור בכבוד של חילוקי דעות.

טענו תמיד, ובצדק, שהוויכוח במיסגרת המפלגה הוא דבר לגיטימי, ושכל דעה וכל הצעה היא לגיטימית. אך לאחר שאנו דנים ומסכמים, ישנה עמדה אחת, המחייבת כל אחד מאיתנו, וזו העמדה שסוכמה במוסד המופקד על כך לפי התקנון. עמדה זו הופכת להיות עמדת המפלגה כולה. לא בא בחשבון, שלמפלגה תהיה יותר מעמדה אחת ברורה ומחייבת. העמדה המחייבת היא זו העולה בקנה אחד עם החלטות הוועידה הארצית, שהיא המוסד הגבוה ביותר במפלגה.

הפעילות המשותפת במפלגה הופכת אותנו לידידים גם ברמה האישית. אנו שותפים בדרך החשיבה ובעמדות העיקריות; אנו מחויבים לכללי החיים המפלגתיים שקבענו יחד בתקנון. פולמוס אינו מנוגד לידידות בינינו; פולמוס חיוני, כדי שנעצב יחד את עמדותיה של המפלגה ודרך פעילותה. אך בתום הדיונים בוועידה, אנו מסכמים ומחליטים, ואז יוצאים מאוחדים לפעילות. אלה הכללים של חיינו המפלגתיים.

גישה זו, המעוגנת בתקנון, מחייבת את כל חברי המפלגה, ובראש וראשונה את מנהיגיה. זה הבסיס האירגוני לאחדותה של מפלגתנו: ויכוח פתוח על העמדות, החלטה ויציאה משותפת למערכות הציבוריות הרחבות, הממתינות לנו מחוץ למפלגה.

אין לנהוג בסלחנות כלפי כל ניסיון להתארגן בקבוצה מסביב למנהיג. פרקטיקה כזאת פוגעת במפלגה מבחינה אירגונית, פוליטית ורעיונית; פרקטיקה כזאת גם פוגעת בכבודם האישי של אותם חברים, המסכימים להתארגן סביב אישיות זו או אחרת. על מנת שנשמור על המפלגה הקומוניסטית בארץ הזאת, עלינו לבנות את אחדותנו הרעיונית, הפוליטית והאירגונית על בסיס עקרונותינו הייחודיים.

הדגשת המימד המעמדי והאינטרנציונליסטי איננה נקודת התורפה שלנו, אלא מקור כוחנו הייחודי בשאלה הלאומית

סיכמנו זה מכבר, שאין ניגוד בין היותנו מפלגה קומוניסטית, מעמדית ואינטרנציונליסטית, לבין היותנו המפלגה המובילה את המאבק להגנה על המיעוט הלאומי הערבי בישראל ועל זכותו לשיוויון לאומי ואזרחי; להגנת הזכויות הלגיטימיות של העם הערבי הפלסטיני, במערכתו לסיום הכיבוש ולכינון השלום הצודק.

זה לא הוגן וגם לא מוסרי לטעון, ולו ברמיזה, מקרוב או מרחוק, כאילו מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית נטשה את תפקידה המרכזי במערכות לשלום ולשוויון, או שהחלישה את התמקדותה בהן. זה אינו הוגן ואינו מוסרי כלפי החברים הצעירים וכלפי ותיקי המפלגה, כלפי קאדר המפלגה וכלפי הנהגתה, כלפי החברים הערבים וכלפי החברים היהודים, שלוקחים חלק מדי שבוע בהפגנות בבלעין ובהתנגדות לגדר ולפשעי הכיבוש.

מתדיינים ספורים, בדבריהם מעל בימת הוועידה, טענו טענה חסרת ביסוס, כאילו ניכרת נסיגה מהעמדות הבסיסיות ההיסטוריות של המפלגה בשאלה הלאומית, לרבות בעמדה כלפי הציונות. טענה זו איננה אלא ניסיון להשמיץ את המפלגה ולהטיח בה רפש. זו אמירה, אשר משרתת, אובייקטיבית, את האינטרסים של אלה, המחפשים את רעתה של המפלגה ופוגעים בתדמיתה. זה ניסיון מסוכן, לייצר ניגוד מדומה בין העמקת מחויבותנו לתפיסה המעמדית לבין עמדתנו האינטרנציונליסטית הנכונה בשאלה הלאומית.

ראוי להזכיר, שמועד ועידתנו ה-25 נקבע בכוונה תחילה כך, שהוועידה תעמוד בסימן מלאות ארבעים שנה לכיבוש הישראלי. בבחירת מועד זה נתנו ביטוי למחויבותנו העמוקה ביותר, בהשוואה לכל כוח אחר בישראל ואולי באזור, למערכה לסיום הכיבוש, לכינון השלום הצודק הישראלי-פלסטיני, לשיחרור העם הפלסטיני ולהשגת עצמאותו. הכינוס הבינלאומי שכותרתו "יוזמת ירושלים", שאנו עורכים למחרת הוועידה, יחד עם מפלגת העם הפלסטיני, מוקדש להרחבת המערכה לסיום הכיבוש, שמלאו לו 40 שנה. מפלגתנו יזמה, יחד עם כוחות שלום רחבים, הפגנה יהודית-ערבית בלב תל-אביב ב-9 ביוני, שבמרכזה – המערכה נגד הכיבוש ולמען השלום הצודק. פעילות מגוונת זו היא כשלעצמה הפרכה חד-משמעית של הטלת הספק וההחשדה חסרות השחר.

המערכה לסיום הכיבוש היא מחוייבות עמוקה של מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית; זה המסר של חברה היהודים והערבים כאחד. בדו"ח הוועד המרכזי לוועידה הקדשנו חלקים רחבים לדין בדרך לחזק עוד יותר את תפקידה של המפלגה במערכה הציבורית לסיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני ובמערכות להגנת המיעוט הלאומי הערבי בישראל.

עמדתנו בסוגיות אלה ברורה כשמש. היא כה ברורה, עד שאין היא נעלמת גם כשעננים מנסים להסתירה להרף עין. אין שום מקום לבלבול ולאי בהירות ביחסנו לשאלה הלאומית, אפילו מצד מי שמחפש פרצות. הביקורת שנמתחה על השימוש שאנו עושים במושג "מיעוט לאומי ערבי" ולא במושג "מיעוט לאומי פלסטיני" בישראל, לא תחזיק מעמד מול עמדתנו הברורה. מפלגתנו היא שטבעה את האמירה, בשם הציבור הערבי בישראל ולמענו: "גם אם נעמוד פנים אל פנים מול המוות עצמו, לא נשכח את השורשים הפלסטיניים. אנו חלק חי ופעיל של העם הערבי הפלסטיני" (מסמך ה-6 ביוני 1980). וכאשר העמדה כה חד-משמעית, אין מקום להטיל ספק בעמדת המפלגה לגבי שייכות הציבור הערבי בישראל לעם הפלסטיני. כל אחד מאיתנו צריך לשאול את עצמו: ולטובת מי מועלים הוויכוחים האלה?

קשה ומסובך לחיות כמיעוט לאומי ערבי במדינת ישראל, אך קשה עוד יותר לחיות כפליט מחוץ למולדת. טביעות האצבעות של מפלגתנו הקומוניסטית במערכה להישארות הציבור הערבי במולדתו ברורות. מפלגתנו גיבשה כערך עליון את האחיזה האיתנה במולדת מול מגמות העקירה והגירוש מהמולדת, מול ה"נכבה" ומול קולות הטרנספר הגזעניים. אין זה מקרה, שמפלגתנו נשארה אבן הראשה במערכה להעמקת שורשיו של המיעוט הלאומי הערבי במולדתו. מפלגתנו היא ראש החץ בהתמודדות מול ונגד תוכניות הטרנספר ונגד השקפת העולם הגזענית. אלו הן גישותינו וזה מה שנכתב בדו"ח הוועד המרכזי לוועידה.

תפיסתנו האנטי-ציונית

מתדיינים אחדים ניסו, בצורה מעוררת תהיות, לרמוז כאילו קיים ויכוח במפלגתנו בעניין עמדתנו לגבי הציונות. הם ניסו ליצור רושם מוטעה ומטעה, כאילו יש מי במפלגה, הפועל למען נסיגה מעמדות היסוד הרעיוניות והפוליטיות שמפלגתנו נוקטת כלפי הציונות כבר עשרות שנים.

אנו שבים ומדגישים, כי למפלגתנו אין ולא היו מתחרים בדחיה המעמדית והכוללת של הציונות. אנו מתנגדים לציונות כהשקפת עולם וכפרקטיקה פוליטית. אנו רואים בציונות בעיה לא רק של הערבים, אלא גם בעיה של היהודים בישראל; לא רק של העם הפלסטיני והעמים באיזור, אלא גם של העם היהודי בישראל. הציונות היא אידיאולוגיה מעמדית בורגנית ופרו-אימפריאליסטית, המנוגדת תכלית ניגוד לאינטרסים של מעמד העובדים בישראל ושל שני העמים. מפלגתנו הקומוניסטית, מפלגת מעמד העובדים, מייצגת את

האלטרנטיבה הרעיונית והפוליטית לציונות ולעשייתה האידיאולוגית, המדינית והחברתית. מק"י מציעה לכלל האזרחים בישראל אלטרנטיבה אנושית, דמוקרטית ומתקדמת, של שלום ושוויון, אלטרנטיבה אינטרנציונליסטית וסוציאליסטית לציונות. זו הייתה עמדתנו מאז ומתמיד; זו עמדתנו בהווה; זו תהיה עמדתנו בעתיד. לא חל שינוי בעמדה זו, ואין שום סיבה לשקול אותה מחדש.

עמדת מפלגתנו כלפי הציונות איננה נקודת התורפה שלה. עמדה זו כה מחזקת אותנו, ששום כוח פוליטי אחר אינו יכול להתחרות בה. יותר יהודים בישראל מגלים את המבוי הסתום, אליו מובילה הציונות, ומגלים את הסתירות בין הציונות לבין האינטרסים האמיתיים של שני העמים. מק"י תמשיך להיות הגורם החשוב והעקבי ביותר במאבק נגד הציונות כתורה וכפרקטיקה.

בדו"ח הוועד המרכזי, שהוועידה עומדת לאשרו, נכתבו הדברים הבאים:

"שחינו בעבר ואנו שוחים בהווה נגד הזרם, מול הלאומנות הריאקציונית בקרב היהודים ובקרב הערבים. אנו דוחים בתוקף את היסודות האידיאולוגיים של הציונות, בתיאוריה ובפרקסיס, אשר מזינים את הגישות הגזעניות ופוגעים בשוויון ובדמוקרטיה. יחד עם זאת, אנו מתנגדים לעמדות הריאקציה הערבית ולגישות לאומניות ערביות. גישתנו מעמדית ואינטרנציונליסטית ואנו מחלקים את העולם בצורה שונה. החלוקה העיקרית מבחינתנו איננה בין היהודים והערבים, אלא בין אלה, שיש להם אינטרס בשימור המשטר המעמדי הקיים, לבין אלה, שיש להם אינטרס בהחלפתו. ולכן אנו מציעים פוליטיקה יהודית-ערבית במקום פוליטיקה אחת ליהודים ואחרת לערבים."

הקומוניסטים בארץ נאבקו במשך שנים רבות נגד האידיאולוגיה והמדיניות הציוניות: נגד "כיבוש הקרקע" ונישול הפלאחים הערבים; נגד "עבודה עברית" וגירוש פועלים ערבים ממקומות עבודתם. מפלגתנו ניתחה את אופייה המעמדי של הציונות וקבעה, שהיא "מבטאת את האינטרסים של הבורגנות היהודית הגדולה ועומדת בסתירה לאינטרסים של העמלים, לאינטרסים הלאומיים של עם ישראל, ולעניין הכולל של הקידמה והסוציאליזם. הננו רואים במאבק נגד האידיאולוגיה הציונית והפרקטיקה של הציונות, לא רק אינטרס מעמדי של מעמד הפועלים וכלל העמלים בישראל, ולא רק אינטרס כללי של הקידמה והסוציאליזם, אלא לא פחות מזה מעשה של דאגת-אמת לאינטרסים הלאומיים של ישראל" (החלטות הוועידה ה-18 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, דצמבר 1976). לכן דחינו לאורך כל הדרך את הטענה הציונית, המניחה שקיימת זהות בין ישראל לציונות ובין היהודים לציונות. אנו חוזרים ומדגישים עמדה זו בוועידתנו ה-25.

זו עמדתה הקבועה של המפלגה כלפי הציונות, והיא הייתה ונתרה מקור לגאווה. לכן נשאלת השאלה, לשם מה ולטובת מי, מייצר קומץ של מתווכחים ויכוח-כביכול בנושא הציונות בוועידת המפלגה? במהלך ההכנות לוועידה היה ברור, שוויכוח מעין זה כלל אינו

קיים במפלגה. איש לא העלה את הנושא – לא במוסדות המפלגתיים, לא בסניפים ולא בתגובות שהגיעו מפעילי מק"י.

הניסיון להטיל ספק בעמדת המפלגה כלפי הציונות הוא בעצם ניסיון ליצור מצג שווא של שוני בעמדות בין החברים היהודים והערבים בנושא האידיאולוגי והפוליטי החשוב הזה. ועידתנו ה-25 דוחה על הסף כל רמיזה פרובוקטיבית כזאת. רמיזה כזאת חוטאת לאמת וחותרת תחת ציפור הנפש של המפלגה – אופייה האינטרנציונליסטי.

הציונות מתיימרת לשים את כל היהודים, תושבי ישראל, בסל שלה. חברינו, וקודם כל החברים היהודים, דוחים מכל וכל את מעשה הרמייה הזה. הם מתנגדים לניסיון של הממסד הציוני לדבר בשמם, ואומרים לו: "לא בשמנו". הם פועלים לשכנע את הציבור היהודי, את העובדים היהודים, כי הציונות כתורה וכפרקטיקה סותרת את האינטרסים שלהם.

כקומוניסטים ערבים ויהודים, הנאבקים בציונות, מטרתנו אינה מצטמצמת בשיחרור העם הפלסטיני מהכיבוש; אנו נאבקים במקביל לשיחרור העם היהודי בארץ מההגמוניה האידיאולוגית והפוליטית של הציונות ולהפצת השקפת העולם המעמדית, המרקסיסטית-לנינית. מול הציונות, המפלגת את העובדים, אנו מציבים חלופה מעוררת גאווה: מאבק משותף ערבי-יהודי למען השלום הצודק, השוויון, הדמוקרטיה והעתיד הסוציאליסטי.

אחד הצירים היקשה בדיון: אם ישראל הוקמה כביטוי לזכות להגדרה עצמית, האם לפי תפיסתנו היא מדינה יהודית?

תשובת מפלגתנו ברורה: מדינת ישראל הוקמה על בסיס החלטת החלוקה מ-29 בנובמבר 1947. בהחלטה זו, החליטה עצרת האו"ם להקים בשטח של פלשתינה המנדטורית שתי מדינות – ערבית ויהודית. עם הקמת מדינת ישראל ב-1948, במסגרת יישום החלטה זו, מומשה הזכות להגדרה עצמית של העם היהודי בארץ. בפועל, מדינת ישראל הוקמה על שטח גדול יותר מהשטח שנקבע במפורש בהחלטת החלוקה, ואילו החלק השני של ההחלטה בדבר מימוש זכותו של העם הפלסטיני להגדרה עצמית לא בוצע עד היום. ייתר על כן, חלק גדול מהעם הפלסטיני גורש והפך פליטים.

לכן אנו אומרים מזה 60 שנה, כי ביטחונה ועתידה של מדינת ישראל לא יושגו אלא בהקמת המדינה הפלסטינית העצמאית בצידה. אנו יודעים, כי קווי הגבול של ה-4 ביוני 1967 אינם לב הסכסוך; הם ההזדמנות לפתרונו.

השאלה של "יהדות המדינה"

בשנים שחלפו מאז הקמת מדינת ישראל, המאבק על אופייה הדמוקרטי נעשה חיוני יותר.

בנאום בפתיחת הוועידה, שנשאתי בשם הוועד המרכזי, התייחסתי להצהרות ראש השב"כ דיסקין בעניין הזרוע הארוכה של השב"כ, המחפשת לנהל "פיקוח רעיוני" ורדיפה מחשבתית, במטרה לפגוע בפעילים ובארגונים המתכחשים להגדרת המדינה כ-"מדינה יהודית ודמוקרטית". אמרתי, שההצהרה בדבר רדיפה רעיונית מעין זו (בה השב"כ מופקד לא על הביטחון, אלא על הרעיון), שזכתה בתמיכה תמוהה מצידו של היועץ המשפטי לממשלה, חושפת את סכנות הפשיזם, האורבות לדמוקרטיה, לחופש הפרט, לחופש החשיבה ולחופש הביטוי, שהם יסודותיה של חברה דמוקרטית-ליברלית. השימוש בשב"כ כשומר ראש של אידיאולוגיית "המדינה היהודית-הדמוקרטית", ובמגמה ל"שכנע" את הציבור בצדקת הרעיון, בשימוש באמצעים של רדיפה וציתות, מחסלת הממשלה באופן מבני את האלמנט דמוקרטי בהגדרה "יהודית ודמוקרטית".

מעל בימת הוועידה ה-25 אנו שבים ודוחים הגדרות, הדוחקות הצידה את האזרחים הערבים ושוללות את זכויותיהם. תפיסת עולם זו מעמיקה את הניכור ומזינה את איומי הפאשיסטיים של ראש השב"כ.

מפלגתנו, המכירה בזכות ההגדרה עצמית של שני העמים בשתי מדינות, מעולם לא קיבלה ולעולם לא תקבל הגדרה כזאת של מדינת ישראל כמדינה יהודית, המתעלמת מקיומו ומזכויותיו של המיעוט הלאומי הערבי. בהחלטת החלוקה מנובמבר 1947 נקבע, כי המדינה של העם היהודי בארץ תהיה מדינה בעלת רוב יהודי ומיעוט לאומי ערבי גדול, "בני המולדת הזו, שאין להם מולדת חלופית אחרת". פירוש הדבר, שאין להגדיר את ישראל כמדינה יהודית תוך התעלמות מקיומו של המיעוט הלאומי הערבי, מבני העם הפלסטיני, בני המולדת הזאת. הניסיון לכפות את הפרשנות המימסדית של "מדינה יהודית" בלבד, בכוח החוק ועל-ידי רדיפות השב"כ, מבטל את המרכיב השני בהגדרתה של ישראל כמדינה דמוקרטית.

הקמתה של ישראל, בהסתמך על החלטת החלוקה ופתרון שתי המדינות, ביטאה את השאיפה של העם היהודי בארץ להגדרה עצמית. אך מתוכנה ומרוחה של ההחלטה עולה בבירור, כי הלגיטימיות של ישראל אינה נשלמת ללא מימוש החלק האחר של ההחלטה – זכות העם הפלסטיני להגדרה עצמית במדינתו הלאומית העצמאית, בצד ישראל, בגבולות ה-4 ביוני 1967, עם שתי בירות בירושלים ועם פתרון צודק של סוגיית הפליטים לפי החלטות האו"ם. על סדר היום מזה 60 שנה, ובעיקר – מזה 40 שנה, לא עומדת שאלת זכות ההגדרה של ישראל, אלא שאלת זכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני, שטרם מומשה.

המאבק לשלום ולצדק היסטורי מתנהל כיום בשני צירים משולבים: המאבק למימוש זכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני ולהבטחת זכויותיו הלאומיות והלגיטימיות במדינתו הלאומית העצמאית מחד גיסא, והמערכה ליישום תמורות דמוקרטיות עמוקות

בישראל עצמה, אשר יכירו במיעוט הלאומי הערבי ובזכויותיו הלאומיות, האזרחיות והחברתיות, מאידך גיסא.

זה אבסורד לתבוע מהציבור הערבי בישראל להבטיח לדאוג לרוב יהודי במדינה

בפגישה שיזמה במליאת הכנסת ה-15 ח"כ (אז – בליכוד) ציפי לבני עם ח"כ תמר גוז'נסקי ועמי, לבני הביעה התעניינות בסיסמה של הקומוניסטים "שתי מדינות לשני עמים" ואמרה, שדעת הקהל הישראלית לרבות במפלגתה, מעוז רעיון "ארץ ישראל השלמה", משלימה עם עקרון הפתרון על בסיס שתי מדינות, שלקומוניסטים יש זכות יוצרים עליו. לבני יזמה את הפגישה בניסיון ללבן, האם אפשר לקיים הן את העקרון של שתי מדינות לשני עמים ובמקביל לקיים את עקרון המדינה היהודית הדמוקרטית? וכמובן, מכאן הדרך הייתה קצרה בין לבני לבין הדיבורים על הסכנה הדמוגרפית והחשיבות של שמירת ישראל כ"מדינה יהודית". תמר ואני דחינו את המעבר לשיח הדמוגרפי והבהרנו שישראל, אשר קמה על בסיס החלטת החלוקה של האו"ם ובמסגרת מימוש ההגדרה העצמית לשני העמים בארץ ולא לעם אחד על חשבון האחר, איננה מדינה יהודית בלבד. ומעולם לא הייתה כזו. ישראל היא מדינה עם רוב יהודי ועם מיעוט לאומי ערבי גדול ובעל חשיבות מבנית, הנאבק על זכותו המלאה להשפיע על המתרחש במדינה. הדגשנו, שכל הגדרה של ישראל חייבת לבטא את המבנה הזה. מכאן שהמערכה האמיתית והגורלית של היהודים והערבים במדינה חייבת להתמקד בהגנת הדמוקרטיה הישראלית ולא הדמוגרפיה הישראלית.

אני מביא את הוויכוח הזה, כיוון שעד מהרה זה הפך לשיח הדומיננטי בישראל, ולבני הפכה לאחד הקטבים המובילים אותו היום. היא הגדילה לעשות מול העמדות הברורות שאין בהן גמגום של המפלגה הקומוניסטית, כאשר דיברה על מחויבותה לשאלת השוויון והדמוקרטיה, והפנתה אלי את שאלת המחץ: "אבל איך תבטיח לי, שבעוד 50 שנה נמשיך לשמור על רוב יהודי במדינה, ושהערבים לא יהפכו לרוב?" נדהמתי: באיזו זכות אני נתבע כקומוניסט וכבן לעם הפלסטיני להבטיח ללבני רוב יהודי בישראל בעוד 50 שנה. אולי זה תיאטרון האבסורד. המסקנה שהעברנו ללבני: האינטרס המשותף של היהודים והערבים הוא מאבק להעמקת התפיסות הדמוקרטיות והשוויוניות במדינה, והפיכתה של ישראל לדמוקרטיה אמיתית, זה מבטל את הצורך בהבטחת רוב דמוגרפי כל שהוא. בדמוקרטיה אמיתית, לא ההרכב הדמוגרפי קובע. בתפיסתנו המעמדית, התפיסות הדמוגרפיות נשמעות רע. דמוקרטיה עמוקה, שוויון זכויות אזרחי ולאומי, וערכים של צדק חברתי וסביבתי הם הערובה להגן על זכויות האזרחים כולם וכל חלקי האוכלוסייה, ללא קשר להשתייכותם הלאומית. זה האינטרס של כולם.

בין אינטרנציונליזם פרולטרי לבין הסתגרות פונדמנטליסטית ביחס למאבק הלאומי והפטריוטי

אחד הצירים הליון על כך, שאנחנו מבקרים בחריפות את עמדותיהן של התנועות האיסלאמיות, המבטלות את המימד הפטריוטי של המאבק, ואשר רואות במאבק למען הזכויות הלאומיות איום על המאבק למען הדת והאמונה. והוסיף אותו חבר: במה שונות עמדותיהן מעמדות הקומוניסטים בשאלה הלאומית ובמימד הפטריוטי, הכפופות לגישה מעמדית ואינטרנציונליסטית? ומדוע אנו מרשים לעצמנו את מה שאנו מבקרים אצל התנועות הפונדמנטליסטיות?

זו הצגה מכאנית של הדברים, אשר איננה מצליחה להבחין בין המהות השונה והמנוגדת של שתי התנועות. הפונדמנטליזם הדתי המסתגר, אשר פועל לבדד את קהילת תומכיו (שהן לרוב שכבות עממיות), מעמיד אותם מול ונגד מעמד העובדים ומאבקו לשינוי מתקדם. הפונדמנטליזם מציע להמוני העם אג'נדה אחרת, האמורה לתפוס את מקום המאבק למען הזכויות והמאבק הפטריוטי לעצמאות לאומית. הפונדמנטליזם אפילו מעמיד עצמו מול ונגד בני אותה דת, שאינם פונדמנטליסטים.

לעומת זאת, התפיסה המעמדית בנויה על פתיחת אופקים, על מאבק משותף של כלל מעמד העובדים בקרב העם הספציפי ובין בני כל העמים. בכך היא עוזרת להסיר את המסיכה הלאומנית והפונדמנטליסטית מעל הפנים המעמדיות של האויב ושל המשרתים אותו. בכך מסייעת מק"י להמוני העובדים להבין, כי הלאומנים והפונדמנטליסטים מקדמים את האינטרסים הצרים שלהם על חשבון המוני העם, ותוך העמקת ניצול ציבור העובדים.

זה אינו מקרה, שמק"י היא זו שהובילה במשך עשרות שנים את המאבק לשוויון של המיעוט הלאומי הערבי הפלסטיני בישראל. אין זה מקרה, שמק"י הובילה, בהקרה ובהצלחה, את מאבקו להגנת זכויותיו האזרחיות והלאומיות. אין זה מקרה, שמק"י מובילה בעקביות את המאבק לסיום הכיבוש, לשלום צודק ישראלי-פלסטיני, ולמימוש הזכויות הלאומיות של העם הפלסטיני. אין תפיסה פטריוטית יותר ויעילה יותר במאבק למען הזכויות הלאומיות הצודקות, מאשר הגישה המעמדית. לכן בעוד שהפונדמנטליזם מעמיד את עצמו בניגוד לפטריוטיזם, הרי התפיסה האינטרנציונליסטית היא הביטוי הנעלה ביותר של הפטריוטיזם.

באיזה מורשת נמשך?

ציר שהוזכר קודם, התייחס בוויכוח שלו ל"מאבק הניטש בין שתי גישות מנוגדות במפלגתנו, גישה אחת הנשענת על המורשת של ההנהגה ההיסטורית של המפלגה, המורשת של מאיר וילנר, תאופיק טובי, אמיל תומא ותאופיק זיאד, ואחרת המסתמכת על מורשת מיקוניס וסנה". אלה דברי הבל מסוכנים, ובטרם עונים להם, עלינו לקבוע ולהגדיר בוועידתנו, מהי מהותה של המורשת של מיקוניס וסנה, אשר הובילה לפילוג מסוכן

במפלגה בשנת 1965, ערב הוועידה ה-15. עלינו לקבוע, איזו מבין העמדות הנשמעות בוועידתנו נפגשת עם המורשת הזאת, ואיזה עמדות ממשיכות את דרכה ההיסטורית והמפוארת של המפלגה ושל הנהגתה ההיסטורית.

הזרם, אותו הנהיגו מיקוניס וסנה, הגיע למסקנה, שמה שנחוץ למק"י זה להפוך למפלגה שהיא פחות קומוניסטית וישראלית יותר. הם סברו, שאופייה הקומוניסטי של המפלגה הפך מכשול בפני קידום שאיפותיהם, ולכן הם הציעו מפלגה קומוניסטית מדוללת (light) והתכחשו ליסודות האירגוניים המהפכניים המרקסיסטיים-לניניים, שעליהם הוקמה המפלגה, רמסו אותם, ובנו פרקציות, שבמסגרתן פעלו נגד המוסדות.

אך לב ליבה של הסטייה של זרם מיקוניס וסנה טמון בשאלה האינטרנציונליסטית. הרי הזרם הזה התייחס למבנה האינטרנציונליסטי היהודי-ערבי של המפלגה כאל נקודת התורפה שלה, שהתחילה לדידם להוות מכשול בפני התקדמות המפלגה ברחוב היהודי ובפני מיצוי יכולותיה. זרם זה ראה בחברים הערבים במפלגה עול על המפלגה, דבר שמחייב לגמדי את קיומם ולהסתיר ככל האפשר את נוכחותם, ולהציבם בסוף סדרי העדיפות של המפלגה ובסוף סדר יומה, במטרה לרצות את האווירה השוביניסטית והלאומנית המתפתחת בישראל, ובמטרה למצוא לעצמם מקום קרוב יותר לקונצנזוס הלאומי הציוני, שאליו אכן הגיעו.

מי שרוצה ללכת בדרך ההנהגה ההיסטורית של המפלגה, דרכם של וילנר, טובי, תומא, חביבי וזיאד, עליו להגן על האינטרנציונליזם של המפלגה, על הרכבה היהודי-ערבי, ולא להרים עליה יד; עליו לנדות את הקולות הבוטים ויוצאי דופן, שקוראים להסטת המפלגה מדרכה, ומהרכבה האינטרנציונליסטית היהודי-ערבי. האינטרנציונליזם של מפלגתנו איננו נקודת תורפתה, אלא ערכה המוסף, בקרב היהודים ובקרב הערבים, בשנת 2007 כמו בשנת 1965.

מי שמסית לכך שהימצאות החברים היהודים במפלגה ונוכחותם הפוליטית והרעיונית, הייצוגית והארגונית הינם עול על המפלגה ומכשול בפני התרחבות השפעתה בקרב הציבור הערבי בישראל, דבר שמחייב את הצנעת נוכחותם – סוטה מדרכה של המפלגה, לא פחות מאלה שהסיתו להצניע את נוכחותם של החברים הערבים במפלגה בשנת 1965.

ההצעה לשינוי שם המפלגה

אחד הצירים הציע בהקשר הזה לשנות את שם המפלגה, מ"המפלגה הקומוניסטית הישראלית" ל"המפלגה הקומוניסטית בישראל". ברצוני לציין, שהצעה זו אינה חדשה ואין בה הברקה רעיונית או פוליטית אמיתית, מאחר שהצעה זו כבר עלתה בעבר בוועידה ה-19 של המפלגה, ו"ההנהגה ההיסטורית של המפלגה" (שאוהבים, בצדק, לצטט אותה – וילנר, טובי, תומא וזיאד) סיכמה כבר את העמדה כלפי הצעה זו. היא הדפה כבר אז

את הניסיון להציג את מפלגתנו, בשל ראייתה המעמדית והאינטרנציונליסטית, כ"מקלה ראש בסוגיה הלאומית" וכ"מתפשרת בעמדה כלפי הציונות" – אמירות הדומות לכמה מהוויכוחים הבודדים שהושמעו בוועידה ה-25.

הרי השאלה איננה השם. השאלה היותר חשובה היא, מהי העמדה העומדת מאחורי ההצעה לשינוי השם. הרי קבענו את העמדה הבסיסית, שהזירה שאנו ממלאים בה את תפקידנו הפוליטי היא הזירה ישראלית, והחברה שאנו מציעים לה את האלטרנטיבה שלנו, את השינוי המהפכני העמוק, היא החברה הישראלית, והציבור שאנו פועלים לעיצוב ההכרה והמודעות שלו בצורה מהפכנית, הוא קודם כל מעמד הפועלים הישראלי, הערבים הפלסטינים והיהודים. אנו קבענו, שמאבקנו כמפלגה קומוניסטית אינו נגד החברה הישראלית, אלא על החברה הישראלית ולמען שינוי פניה. קבענו, שנמלא את תפקידנו בתרומה לפיתרון הסוגיה הלאומית של העם הפלסטיני ושל המיעוט הלאומי הערבי בישראל בתוך הזירה הישראלית, מהמקום שלנו בתוכה, ודרך השפעתנו עליה.

סיכומי הוועידה ה-19 היו חותכים וברורים. סיכומים אלה דחו את ההצעה לשינוי שם המפלגה בזמנו, כפי שאנו דוחים אותה היום; הם דחו את הניסיון להטיל ספק בעמדות המפלגה ובעקרונות היסוד שלה בסוגיה הלאומית, ואת הניסיון ליצור סתירה בין הגישה המעמדית לבין המערכה למען הזכויות הלאומיות הצודקות של המיעוט הלאומי הערבי ושל העם הפלסטיני. סיכומים אלה אף ראו בהצעות אלה לשינוי שם המפלגה פרובוקציה, המכוונת לפגוע במפלגה ובדרכה.

לקראת הבחירות לרשויות המקומיות

בין הסוגיות הרבות, שהועלו במהלך הדיון בוועידה, הייתה שאלת הבחירות לרשויות המקומיות. אנו מציעים לקיים, תוך שנה, מושב נוסף של הוועידה ה-25 שיוקדש להערכות לקראת הבחירות לרשויות המקומיות, שנקבעו לנובמבר 2008.

אולם את דברי לגבי עיריית נצרת ולגבי אחריותנו לשמור על מעמדנו ההיסטורי בעיר נצרת, אני מבקש להציג כבר עתה.

אחד הצירים, ציטט את דברי בכמה הזדמנויות, בהם הדגשתי, שמעמדה של חזית נצרת הדמוקרטית ומעמדו של ראש העיר ראמז ג'ראייסי בהנהגת עיריית נצרת ובראשות העיר – הם נכס אסטרטגי לנו, במפלגה הקומוניסטית. מעמד זה הוא נכס ציבורי והשג היסטורי של המפלגה ובהמשך – של המפלגה והחזית, שאנו חייבים לשמור עליהם.

היותנו הכוח המוביל בנצרת במשך יותר משלושים שנה, הוא מקור גאווה ועניין שכרוכה בו אחריות רבה. אנו נמשיך להשקיע את מירב מאמצינו למען שמירת הנכס הזה ולחיזוקו גם בבחירות הבאות לעיריית נצרת. הנהגת העיר נצרת היא מבצרו החסין של הציבור הערבי. זה מבצר המאבק המשותף של הציבור הערבי, יחד עם הכוחות הדמוקרטיים והמתקדמים היהודיים, במאמץ לחולל שינוי דמוקרטי עמוק בחברה הישראלית.

הישארותה של הנהגת העיר בידיים הנאמנות של המפלגה ושל שותפיה בחזית – זו נקודת המוצא שלנו בכל דיון ובכל פעם שאנו מותחים ביקורת לגיטימית.

לאחדות מאבק רחבה

ועידתנו ה-25 שבה והדגישה, כי מק"י רואה כחובתה הראשונה במעלה לפעול לאחדות מאבק רחבה ביותר של יהודים וערבים להפסקת פשעי הכיבוש. מדיניות שרון ואולמרט גרמה, מאז 2001, למותם של 2,500 פלסטינים ולפציעתם של אלפים רבים, הרסה את המשק בשטחים הכבושים ודירדרה את העם הפלסטיני לחיים על גבול הרעב ובתנאי מצוקה קשה ממש.

הכיבוש המתמשך אחראי, במידה רבה, להתרחבות העוני בישראל, לריקבון חברתי והמוסרי, שפשה בחברה הישראלית, להתגברות תופעות האלימות והשחיתות הציבורית.

מאבקה רב-השנים של מק"י, יחד עם שותפיה בחד"ש ושוחרי שלום נוספים, הניב תוצאה חשובה ביותר: העיקרון של "שתי מדינות, ישראל ופלסטין" מוסכם על חלקים רחבים בציבור הישראלי. אך בצד זה גברו בישראל ההסתה הלאומנית והגזענית של הימין ונפוצו ביטויי הייאוש והשנאה.

בתנאים המורכבים בישראל ובאזור, תתמיד מק"י במדיניותה החותרת לגבש מחנה שלום ישראלי רחב ככל האפשר על בסיס של עקרונות מוסכמים. ניתן לאחד את תומכי העיקרון של שתי מדינות, ישראל ופלסטין, למערכה למען מטרות מיידיות, הומניות ופוליטיות, ולמען הסדר שלום כולל ויציב. מול הקביעה, כאילו הכיבוש הוא בלתי-הפיך, ועידתנו ה-25 שבה ומדגישה, כי הדרך היחידה, העקרונית והמעשית כאחת, להשגת השלום הצודק והיציב היא – סיום הכיבוש והקמת המדינה הפלסטינית העצמאית, שבירתה – ירושלים המזרחית, בצד מדינת ישראל.

גורלם ועתידם של שני העמים, הישראלי והפלסטיני, תלויים בהיחלצות מהכיבוש ובכינון שלום של צדק ושכנות טובה. הסדר שלום צודק ויציב יקל על גיוס הציבור למערכות נגד העוולות החברתיות, האפליה והגזענות, ולמען חיים טובים יותר, לשוויון ולצדק חברתי.